

РІЗНІ СТОРОНИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В статті розглядаються особливості підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здорового способу життя молодших школярів. Зазначено, що підготовка студентів до виконання основних функцій педагога стосовно формування здорового способу життя школярів може бути більш ефективною, якщо такі види їх діяльності, як навчальна робота, самостійна робота і виробнича практика, зорієнтовані на підготовку майбутніх фахівців до виконання відповідних функцій шкільного вчителя ще на етапі вузівської освіти.

Ключові слова: професійна підготовка, здоровий спосіб життя, міжпредметні зв'язки, самостійна робота, педагогічна практика.

Постановка проблеми. Відомо, що добре володіння своїм предметом, готовність учителя до його викладання сприяє підвищенню якості в системі освіти. Сьогодні перед учителем фізичної культури постає нелегке завдання, вирішення якого потребує від нього відповідної підготовки, наявності спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для якісного викладання навчальних предметів «Основи здоров'я» та «Фізична культура», спрямованих на формування в шкільній молоді високого рівня культури здоров'я.

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання на сучасному етапі повинен бути зорієнтований на озброєння студентів знаннями, вміннями та навичками з формування, збереження й зміцнення здоров'я в усіх його аспектах (духовному, психічному та фізичному), формування здорового способу життя школярів [5, 7].

Аналіз наукової літератури свідчить про різні підходи до покращення підготовки фахівців фізичного виховання: формуванню ступеневої системи підготовки фахівців фізичної культури приділяли увагу Л. Волков, Ю. Шкретій та ін.; теоретико-методичну основу професійної підготовки вчителів фізичного виховання розглядали Т. Круцевич, В. Платонов, Л. Сущенко, Б. Шиян та ін. Однак проблемі професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання саме до формування здорового способу життя молодших до теперішнього часу не приділялося належної уваги [3, 5, 6, 7].

Метою дослідження є вивчення та обґрунтування готовності майбутніх учителів фізичної культури до формування здорового способу життя молодших школярів.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань були використані методи порівняльного аналізу і узагальнення літературних джерел.

Результати дослідження. Формування готовності студентів факультету фізичної культури до формування здорового способу

життя учнів початкових класів вимагає, в першу чергу, опори на існуючі в педагогічній теорії і практиці уявлення про те, яким вимогам повинна відповідати відповідна готовність. Перш за все, необхідно, щоб її рівень у студентів до моменту закінчення вузу забезпечував їх здатність адекватно виконувати основні функції педагогічних працівників.

Підготовка студентів вузів фізкультурно-спортивного профілю до реалізації вказаних функцій педагога школи досить значуща з погляду формування у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту готовності до реалізації формування здорового способу життя у роботі з молодшими школярами. При цьому функції вчителя як професіонала можна співвіднести з основними видами діяльності, що виконуються студентами в рамках їх професійної освіти у вузі по вибраній спеціальності [1, 4].

Таким чином, підготовка студентів до виконання основних функцій педагога стосовно формування ЗСЖ школярів може бути більш ефективною, якщо такі види їх діяльності, як навчальна (аудиторна) робота, самостійна робота і виробнича практика, зорієнтовані на підготовку майбутніх фахівців до виконання відповідних функцій шкільного вчителя ще на етапі вузівської освіти.

У зв'язку з цим є сенс більш детально розглянути особливості вищезгаданих видів діяльності студентів. Це дозволить виявити істотні ознаки, що запропоновані в основу методичної моделі формування готовності майбутніх педагогів фізичної культури до формування ЗСЖ учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл.

Основним результатом освоєння змісту вищої педагогічної освіти є сформована у студента система знань. Засвоювані студентом знання є основною умовою реалізації конкретних видів їх майбутньої професійної педагогічної діяльності.

Характеризуючи діяльність, що виконується студентами факультету фізичної культури в рамках навчальної (аудиторної) роботи, можна констатувати, що вона припускає різноманітність форм занять, методів і засобів навчання. При цьому аналіз практики фізкультурно-педагогічної освіти показує, що збільшення об'єму засвоєних фактів або понять, правил або теоретичних висновків не обов'язково істотно змінює рівень компетентності майбутнього фахівця фізичної культури [1].

В цих умовах навчальна робота студентів факультету фізичної культури характеризується переважанням когнітивної спрямованості. Діяльнісний її аспект представлений уміннями в основному репродуктивного характеру з недостатньо, на наш погляд, задіяною мотиваційної складової. Одним з актуальних напрямів підвищення ефективності формування відповідних компонентів готовності майбутнього педагога фізичної культури до реалізації формування здорового способу життя в роботі з учнями є опора на міжпредметні зв'язки в процесі професійної підготовки відповідних фахівців.

В даний час багатьма фахівцями в області педагогічної науки визнано, що міжпредметні зв'язки – важлива дидактична умова і засіб активізації навчальної діяльності, більш глибокого і все-

бічного засвоєння основ наук, систематизації знань, формування самостійного і пізнавального інтересу [1, 5, 6].

Відбір змісту міжпредметного характеру визначає і вибір форм організації навчального процесу, що сприяє узагальненню, систематизації знань, комплексному розкриттю учбових проблем, методів і прийомів навчання, які забезпечують перенесення знань і умінь студентів з різних предметів і їх узагальнення.

З точки зору використання міжпредметних зв'язків, орієнтованих на становлення готовності студентів до формування здорового способу життя учнів в процесі вищої професійної освіти, пріоритетною є спрямованість даних зв'язків на засвоєння елементів навчального матеріалу, що формують у майбутніх педагогів фізичної культури здатність забезпечувати паритет між заходами оздоровчої спрямованості і заходами, що підвищують інтелектуальну активність школярів.

Міжпредметні зв'язки пошукового характеру пов'язані із становленням мотиваційно-діяльнісного компонента готовності студентів факультету фізичної культури до реалізації здоров'язберігаючої функції у роботі з молодшими школярами. Між пошуком і мотивацією існує пряма залежність. З одного боку, наявність мотиву є стимулом пошукової активності студента. З другого боку, здійснюючи пошук, студент знаходить ті або інші шляхи вирішення поставленої перед ним проблеми, що забезпечує виникнення мотивації до діяльності, направленої на реалізацію цих шляхів у практиці. У зв'язку з цим можна стверджувати, що використання пошукових міжпредметних зв'язків у роботі зі студентами сприяє формуванню мотиваційно-діяльнісного елемента професійної педагогічної готовності в даному аспекті.

Міжпредметні зв'язки, що відносяться до категорії творчих, відповідно взаємозалежні з творчим компонентом готовності майбутніх педагогів фізичної культури до формування ЗСЖ учнів початкових класів. Такі міжпредметні зв'язки дають можливість отримання відповідних знань, що відносяться до різних навчальних дисциплін, якісних для самою студента результатів, самостійне проєктування окремих методик по формуванню ЗСЖ і т.п. Відповідна діяльність носить для її суб'єкта інноваційний характер і може бути віднесена до творчості. Виконуючи її знову і знову, студент факультету фізичної культури розвиває свої здібності до створення авторських розробок в даній області. При цьому відбувається становлення у нього творчого компонента готовності в аспекті здоров'язбереження учнів [4, 7].

Таким чином, з метою формування готовності майбутніх педагогів фізичної культури до реалізації формування ЗСЖ у роботі з молодшими школярами, крім орієнтації студентів на існуючі особливості в реалізації відповідної функції необхідно реалізовувати міжпредметні зв'язки репродуктивного, пошукового і творчого характеру, що направлені, відповідно, на становлення когнітивного, мотиваційно-діяльнісного і творчого компонентів професійної педагогічної готовності в даному аспекті.

Повертаючись на початок статті, де йдеться про аудиторну і самостійну роботу, а також професійно-педагогічну практику студентів як про основні прояви їх діяльності, в рамках яких відбувається формування готовності до формування ЗСЖ учнів, слід охарактеризувати і ці види підготовки студентів факультету фізичної культури.

Самостійна робота студентів виступає як пізнавальна діяльність, в процесі якої вони активно сприймають, осмислюють знання, набувають професійно-педагогічні уміння, опановують культуру розумової праці, переробляючи одержану інформацію на лекціях і семінарських заняттях [1, 2]. Даний вид діяльності є специфічним і переслідує у якості мети формування самостійності студента, становлення знань, умінь та навиків, що здійснюється опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять. При цьому самостійна робота виступає як дидактична форма навчання, що є системою організації педагогічних умов, які забезпечують управління навчальною діяльністю студентів та проходить при відсутності викладача і без його безпосередньої участі та допомоги [2, 5].

В самостійній роботі студентів особливе значення має ініціативність у здобутті наукових знань, необхідних для вирішення завдань практики. Важливу роль відіграє ступінь розвитку пізнавального інтересу. Суть самостійної роботи визначається активними формами та методами навчання, індивідуальними завданнями, роботою з літературою. Постійне розширення об'єму наукових знань не може негайно відобразитися в освітніх програмах, тому педагогіка надає особливу увагу розвитку у студентів здібностей до самостійного оволодіння знаннями. Самостійна робота виступає найважливішим засобом здобуття гнучкого досвіду самоосвіти [2, 6].

Таким чином, самостійна робота студентів сприяє становленню вищезгаданих аспектів мотиваційно-діяльнісної готовності студентів до формування здорового способу життя учнів. В ній також формується творчий компонент відповідної готовності. Навчитися самостійно проектувати ефективні здоров'язберігаючі технології, здійснювати інноваційну діяльність можливо тільки в творчій, а не «шаблонній» роботі. Це, у свою чергу, має місце лише тоді, коли студенту надається достатня самостійність. Іншими словами, займаючись самостійною роботою, він реалізує свою ініціативу і на основі цього розвиває здібність до педагогічної творчості.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про те, що в аудиторній роботі, яка здійснюється з метою формування готовності студентів до виховання ЗСЖ учнів, є сенс орієнтуватися, в першу чергу, на міжпредметні зв'язки репродуктивного і пошукового характеру. Організуючи ж самостійну роботу відповідної спрямованості, викладачі вузів повинні віддавати перевагу встановленню міжпредметних зв'язків пошукового і творчого характеру.

Як вже говорилося на початку статті, крім аудиторної і самостійної роботи студентів, третім важливим компонентом діяльності, в рамках якої реалізується формування готовності студентів факультету фізичної культури до формування ЗСЖ учнів, є професійно-педагогічна практика. Проводячи паралелі між аспек-

тами діяльності студентів в освіті і функціями педагогів в освітній установі, можна констатувати, що педагогічна практика студентів відповідає власне професійній функції вчителів [3, 5, 6].

Педагогічна практика, здійснювана на базі загальноосвітніх установ з відривом від аудиторного навчання достатньо тривалий період, виступає як метод розуміння студентами суті професійної діяльності педагога. В ході практики надається можливість:

- ознайомитися з різними видами загальноосвітніх установ і специфікою їх роботи;
- застосувати психолого-педагогічні і спеціальні теоретичні знання в конкретній учбово-виховній діяльності;
- усвідомити потреби володіння здібностями до інтеграції знань з метою вирішення конкретних педагогічних завдань, розуміння важливості отримання теоретичних знань;
- оволодіти оцінними знаннями і набути досвіду організації і проведення навчально-виховної роботи [1].

В процесі педагогічної практики пізнавальна діяльність студентів удосконалюється на основі змістовного фактологічного матеріалу, пізнання і результативне освоєння якого можливе за наявності уявлень про життя школи, суть учнівського і педагогічного колективів, його функціях, можливостях і т.д. Разом з тим реальний фактичний матеріал потребує впорядкування, узагальнення і відображення на ідеї науки, закони і закономірності освітнього процесу, методики викладання конкретної спеціальної дисципліни. Процес пізнання в період педагогічної практики характеризується, з одного боку, тим, що одержані теоретичні знання поглиблюються і набувають характеру практичної необхідності, а з другого боку, в досвіді школи постійно відбуваються якісні зміни як в самому освітньому процесі, так і в питаннях, що виходять за рамки загальноосвітніх закладів. Досвід спостереження і участі в освітньому процесі породжує нові потреби, коректує образ мислення, поведінки, відносини студентів до педагогічної діяльності [1].

Таким чином, значення педагогічної практики полягає також в освоєнні студентом методів науково-педагогічного дослідження, методики педагогічного спостереження, експерименту, оволодінні елементами наукового пошуку, оскільки в діяльності педагога завжди є елемент науково-педагогічного дослідження.

В процесі педагогічної практики в школі студент намагається реалізувати всі функції вчителя в тій мірі, в якій він був до цього підготовлений за весь попередній період навчання у вузі. Виходячи з цього, педагогічна практика виконує ряд функцій, що сприяють формуванню особистості майбутнього вчителя, основ індивідуального стилю майбутньої професійної діяльності.

Перш за все, педагогічна практика доповнює і збагачує теоретичну підготовку студентів, надаючи їм можливість закріпити і поглибити вже одержані знання, використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань навчання і виховання школярів. Таким чином, в період педагогічної практики відбувається процес актуалізації теоретичних знань студентів, що

припускає відтворення, синтез і узагальнення знань в процесі практичної діяльності.

Висновки. Важливою умовою підвищення ефективності формування готовності студентів факультету фізичної культури до формування здорового способу життя учнів є реалізація в процесі їх професійної освіти утворення міжпредметних зв'язків, самостійної роботи і проходження педагогічної практики. Ці умови орієнтовані на прояв когнітивних, мотиваційно-діяльнських і творчих аспектів при формуванні ЗСЖ у роботі з дітьми молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Вергасов В.М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В.М. Вергасов. – К. : Высшая школа, 1985. – С. 40-62.
2. Козаков В.А. Самостоятельная работа студентов / В.А. Козаков. – К. : Высшая школа, 1990. – С. 125-140.
3. Кремень В.Г. Підготовка вчителя в умовах переходу загальноосвітньої школи на новий зміст, структуру і 12-річний термін навчання / В.Г. Кремень // Вища школа. – 2003. – № 1. – С. 3-11.
4. Максимова В.Н. Межпредметные связи в процессе обучения / В.Н. Максимова. – М. : Просвещение, 1988. – С. 76-94.
5. Сущенко А.П. Про професійне самовизначення майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту / А.П. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко (відп. ред.). – К. ; Запоріжжя, 2004. – Вип. 31. – С. 383-389.
6. Шиян Б.М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Б.М. Шиян ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 1997. – 45 с.
7. Шкретій Ю.М. Про врегулювання системи фізичної культури і спорту в Україні / Ю.М. Шкретій // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи / за ред. М. Лук'янченка, Ю. Шкретія, Е. Боляха, А. Матвеева. – Дрогобич : КОЛО, 2005. – С. 13-26.

The features of vocational training of the future teachers of physical culture to forming of primary pupils' healthy way of life are examined in the article. An analysis of scientific literature, indicating the different approaches to the improvement of the preparation of physical education specialists is done by the author.

Training university students with sports profile to implement the functions of the school teacher is quite significant from the point of view of the formation of future professionals of physical culture and sport readiness to implement the formation of healthy lifestyles in their work with junior pupils.

The students' preparation to the implementation of teacher's basic functions concerning the formation of the pupils' healthy lifestyle can be more effective if such types of their activities as educational work, individual work and productive practice that focused on the training of future specialists to implement the functions of schoolteacher at the stage of university education is referred in the article.

Key words: professional preparation, healthy way of life, inter subject copulas, independent work, pedagogical practice.

Отримано: 23.09.2014